

ПОСЕБАН КОЛЕКТИВНИ УГОВОР
за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала Србије

Београд, фебруар 2012. године

На основу члана 245. став 1. и чл. 263. став 2. Закона о раду („Сл. гласник РС”, бр. 24/2005, 61/2005 и 54/2009),

Репрезентативни синдикати, и то: Синдикат радника грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије и Грански синдикат грађевинарства, индустрије грађевинског материјала, дрвне индустрије и путне привреде „Независност”

и

Репрезентативно удружење послодаваца - Унија послодаваца Србије, у делатностима грађевинарства и индустрије грађевинског материјала,

у Београду, дана, 14. фебруара 2012. године, закључују

ПОСЕБАН КОЛЕКТИВНИ УГОВОР за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала Србије

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Посебан колективни уговор за грађевинарство и индустрију грађевинског материјала Србије (у даљем тексту: Колективни уговор), примењује се на све послодавце који обављају претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала - чланове Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора, као и на све запослене код ових послодаваца.

Послодавцем, у смислу става 1. овог члана, сматра се домаће, односно страно правно или физичко лице које запошљава, односно радно ангажује, једно или више лица и које обавља претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала у складу са Уредбом о класификацији делатности („Сл. гласник РС”, бр. 54/2010), а према Прилогу 1, под називом „Класификација делатности”, који је саставни део Колективног уговора.

Колективни уговор се примењује и на послодавце који обављају претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала, а који су накнадно постали чланови Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора и то од дана приступања Удружењу.

Колективни уговор се примењује и на послодавце који обављају претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала, а који нису чланови Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора, од дана ступања на снагу одлуке надлежног министра која ову обавезу прописује, у складу са Законом о раду (у даљем тексту: Закон).

Члан 2.

Колективним уговором, у складу са Законом и другим прописима, уређују се права, обавезе и одговорности из радног односа запослених код послодаваца, и то:

- заснивање радног односа,
- радно време,
- одмори и одсуства,
- заштита запослених,
- зарада, накнаде зараде и друга примања,
- забрана конкуренције,
- накнада штете,
- престанак радног односа, остваривање и заштита права запослених,
- савет запослених,
- синдикат запослених,
- права, обавезе и одговорности запослених и послодаваца у области безбедности и здравља на раду,
- поступак избора и начин рада представника запослених и одбора за безбедност и здравље на раду,
- број представника запослених код послодавца као и њихов однос са синдикатом,
- поступак закључивања, измена и допуна овог колективног уговора, као и примена овог колективног уговора,
- међусобни односи учесника Колективног уговора,
- и друга питања од значаја за запослене и послодавце.

Члан 3.

Сви изрази у Колективном уговору користе се у смислу њихових значења из закона.

Колективни уговор се непосредно примењује.

Изузетно од члана 1, поједине одредбе се примењују за период утврђен Колективним уговором (основна зарада за најједноставнији посао).

Општим актом послодавца сматрају се колективни уговор и правилник о раду, којима се могу утврдити и већа права и повољнији услови рада, од права и услова рада, утврђених Колективним уговором и законом.

Ако код послодавца који је члан Удружења послодаваца учесника Колективног уговора, није организован синдикат, послодавац је дужан да на захтев Синдиката, потписника Колективног уговора достави на увид важећи општи акт, односно текст уговора о раду.

II. РАДНИ ОДНОСИ

Члан 4.

Заснивање радног односа врши се у складу са Законом, с тим:

- да је послодавац, на образложени, писани захтев репрезентативног синдиката - учесника колективног уговора код послодавца, дужан да омогући увид у акт којим се утврђују организациони делови код послодавца, врсте послова, врата и степен стручне спреме, број извршилаца на одређеним пословима и други

посебни услови за рад на тим пословима (у даљем тексту: правилник о организацији и систематизацији послова), и да се синдикат благовремено обавести о изменама и допунама општег акта послодавца;

- да лице са којим послодавац намерава да заснује радни однос треба да буде обавештено о обавези прибављања докумената потребним за доказивања о испуњености услова за послове које треба да обавља;
- да послодавац потпише уговор о раду са лицем са којим заснива радни однос, и то пре почетка рада овог лица, као и да ово лице пријави надлежним организацијама за социјално осигурање;
- да послодавац, од лица са којим заснива радни однос за рад на пословима са посебним условима рада, прибави доказе о потребној здравственој способности од стране надлежне здравствене установе.

Обавеза послодавца је да, на образложен писани захтев, највише два пута годишње, доставља репрезентативним синдикатима код послодавца списак запослених у претходном периоду и послове који они обављају, те да им омогући увид у остваривање законске обавезе пријављивања запосленог на обавезно социјално осигурање.

Уговор о раду

Члан 5.

Уговор о раду, поред садржине прописане Законом, може да садржи и податак да ли је запослени радни однос засновао:

- са претходном провером радних способности,
- са пробним радом, односно у својству приправника.

Пробни рад

Члан 6.

Пробни рад се не може уговорити са приправником.

За време пробног рада, послодавац и запослени могу да откажу уговор о раду са отказним роком.

Отказни рок из претходног става овог члана, износи пет радних дана.

Радне и стручне способности запосленог, за време пробног рада, утврђује послодавац на основу извештаја стручног лица које је пратило рад запосленог.

Стручно лице које прати рад запосленог за време пробног рада одређује послодавац.

Послодавац не може од запосленог на пробном раду захтевати обављање послова за чије вршење запослени није засновао радни однос.

Радни однос на одређено време

Члан 7.

Осим у случајевима утврђеним Законом, послодавац може да заснује радни однос на одређено време са запосленим у случају ангажовања приправника ради оспособљавања за самостални рад.

Радни однос за обављање послова са повећаним ризиком

Члан 8.

Послови који се обављају са повећаним ризиком утврђују се актом о процени ризика.

Послодавац је дужан да, пре заснивања радног односа на пословима из претходног става, прибави од запосленог доказ о утврђеној здравственој способности за рад на тим пословима, од стране надлежне здравствене установе.

Радни однос са непуним радним временом

Члан 9.

Радни однос са непуним радним временом, на одређено и неодређено време, заснива се у складу са Законом.

Послови са непуним радним временом утврђују се правилником о организацији и систематизацији послова код послодавца.

Радни однос за обављање послова ван просторија послодавца

Члан 10.

Радни однос може да се заснује за обављање послова ван просторија послодавца.

Уговор о раду којим се заснива радни однос из става 1. овог члана, поред одредби из Закона, садржи и мере безбедности и заштите на раду које је дужан да обезбеди послодавац запосленом и другим лицима, ако обављају послове у име и за рачун послодавца, а ван просторија послодавца.

Приправници

Члан 11.

Радни однос у својству приправника заснива се са лицем које први пут заснива радни однос за занимање за које је то лице стекло потребну школску спрему, ако је то као услов за рад на одређеним пословима утврђено законом и правилником о организацији и систематизацији послова код послодавца.

Приправнички стаж траје:

- на пословима за које се тражи висока стручна спрема – 12 месеци;
- на пословима за које се тражи виша стручна спрема – 9 месеци;
- на пословима за које се тражи средња стручна спрема – 6 месеци.

Приправнички стаж може трајати и краће, али не краће од половине времена стажа из претходног става овог члана, ако се са приправником заснива радни однос, о чему одлуку доноси директор односно друго овлашћено лице послодавца.

Послодавац одређује начин оспособљавања приправника.

Приправнички стаж утврђен у смислу става 2. овог члана, може да се продужи за време за које је приправник, у складу са законом, Колективним уговором или општим актом послодавца, био одсутан са рада, ако је то одсуство трајало дуже од 30 дана непрекидно.

Уговором о раду утврђује се дужина приправничког стажа.

Члан 12.

Приправник, по завршеном приправничком стажу, полаже приправнички испит пред комисијом или стручним лицем послодавца, које именује послодавац.

Чланови комисије, односно стручно лице послодавца, морају да поседују најмање исто стечено образовање одређене врсте занимања, као и приправник који полаже испит.

III. РАДНО ВРЕМЕ И РАСПОРЕД РАДНОГ ВРЕМЕНА

Члан 13.

Радно време, дужина пуног, непуног, скраћеног радног времена, као и распоред радног времена, утврђују се општим актом послодавца и уговором о раду, у складу са Законом.

Распоред радног времена

Члан 14.

Распоред радног времена у оквиру радне недеље и радног дана утврђује послодавац у складу са Законом.

Време потребно за припрему, сређивање и чишћење места рада, као и друге специфичне активности везане за сваки процес рада које спада у дневно радно време, утврђује послодавац.

Послодавац је дужан да обавести запосленог о распореду и промени распореда радног времена писаним путем, најмање седам дана пре почетка рада.

Прековремени рад

Члан 15.

На захтев послодавца, запослени је дужан да ради дуже од пуног радног времена у случају више силе, у случајевима када је неопходно да се у одређеном року заврши посао који није планиран, извршења неодложног посла и другим случајевима ако је то по процени послодавца неопходно за несметано одвијање процеса рада.

Рад дужи од пуног радног времена може да траје најдуже четири сата дневно, односно највише осам сати недељно.

Одлуку о раду дужем од пуног радног времена доноси директор, односно друго овлашћено лице послодавца.

Послодавац је дужан да запосленог, писаним путем, обавести о увођењу прековременог рада, по правилу 36 сати пре отпочињања таквог рада, изузев у случају наступања више силе или других случајева чије је дејство слично дејству више силе.

Прерасподела радног времена

Члан 16.

Прерасподела радног времена врши се у складу са Законом, с тим да запослени који ради у прерасподели има право на одмор у току сваког радног дана, сразмерно дневном радном времену.

Одлуку о прерасподели радног времена доноси директор односно друго овлашћено лице послодавца, у складу са Законом.

О прерасподели радног времена послодавац је дужан, писаним путем, да обавести запослене који су обухваћени прерасподелом.

Послодавац је дужан да о извршеној прерасподели радног времена води посебну евиденцију за сваког запосленог месечно и о томе обавести запосленог

Прерасподела радног времена не сматра се прековременим радом.

Начин обрачуна и исплате зараде у случају прерасподеле радног времена као и коришћење слободних дана, уређују се одлуком послодавца о прерасподели радног времена.

Ноћни рад

Члан 17.

Ноћни рад послодавац може да уведе само под условима и на начин утврђен Законом.

Запослена жена, за време трудноће и запослени родитељ са дететом млађим од три године живота или дететом са тежим степеном психофизичке ометености, може да ради ноћу само уз њихову писану сагласност.

Ако запослена жена за време трудноће или запослени родитељ са дететом млађим од три године живота или дететом са тежим степеном психофизичке ометености, одбије да да писану сагласност за рад ноћу, због тога не може да трпи никакве штетне последице.

У случају да послодавац при увођењу радног времена из става 1. овог члана, не поступи у складу са Законом и Колективним уговором, а посебно у односу на заштићене категорије запослених, синдикат је дужан да о томе упозори послодавца и по потреби предузме друге Законом утврђене мере.

Послодавац је дужан да, најмање квартално, на писани захтев синдиката или другог овлашћеног представника запослених, омогући увид у податке у вези прековременог рада, прерасподеле радног времена и ноћног рада.

IV. ОДМОРИ И ОДСУСТВА

Годишњи одмор

Члан 18.

Запослени који први пут заснива радни однос или има прекид радног односа дужи од 30 радних дана, стиче право да користи годишњи одмор после шест месеци непрекидног рада.

Дужина годишњег одмора утврђује се тако што се законски минимум од 20 радних дана увећава најмање за по један дан по основу критеријума у складу са Законом (допринос на раду, услови рада, радно искуство и стручна спрема запосленог), као и других критеријума утврђених општим актом послодавца (нпр. по основи инвалидности, статуса самохраног родитеља и др.).

Послодавац је обавезан да запосленом утврди број дана годишњег одмора у складу са Законом, Колективним уговором и општим актом послодавца.

Члан 19.

Дужина годишњег одмор, у складу са претходним чланом, не може се утврдити у трајању дужем од 25 радних дана.

Општим актом послодавца може се утврдити годишњи одмор у трајању дужем од 25 радних дана.

Плаћено одсуство

Члан 20.

Запослени има право у току календарске године, да користи плаћено одсуство уз накнаду зараде у складу са Законом и Колективним уговором.

Запослени има право на плаћено одсуство, до седам радних дана у календарској години у случају:

1. ступања запосленог у брак - три радна дана;
2. порођаја супруге запосленог - два радних дана;
3. теже болести члана уже породице - седам радних дана;
4. смрти родитеља, усвојиоца, брата или сестре брачног друга запосленог - два радна дана;
5. заштите и отклањања штетних последица у домаћинству проузрокованих елементарном непогодом коју прогласи надлежни орган - три радна дана;
6. селидбе сопственог домаћинства на подручју истог насељеног места - један радни дан, а из једног у друго насељено место - два радна дана;
7. у другим случајевима утврђеним општим актом послодавца.

Поред права на одсуство из става 1. овог члана, запослени има право на плаћено одсуство још:

1. пет радних дана због смрти члана уже породице;
2. два дана за сваки случај добровољног давања крви, рачунајући и дан давања крви.

Члановима уже породице сматрају се: брачни друг, деца, браћа, сестре, родитељи, усвојилац, усвојеник, старатељ и друга лица која живе у заједничком породичном домаћинству са запосленим.

Општим актом послодавца, може се утврдити право на плаћено одсуство и у другим случајевима, као и у дужем трајању од плаћеног одсуства утврђеног Законом и Колективним уговором.

Неплаћено одсуство

Члан 21.

Запослени има право на неплаћено одсуство, у складу са Законом, Колективним уговором и општим актом послодавца.

Послодавац може запосленом, на његов захтев, омогућити коришћење неплаћеног одсуства ако то не ремети процес рада.

V. БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ НА РАДУ

Члан 22.

Послодавац је дужан да обезбеди све услове за безбедност и заштиту живота и здравља на раду, у складу са законом и другим прописима којима је регулисана област безбедности и здравља на раду, а запослени су дужни да се придржавају прописаних мера.

Запослени је дужан да примењује прописане мере за безбедан и здрав рад, да наменски користи средства за рад и опасне материје, да користи прописана средства и опрему за личну заштиту на раду и да са њима пажљиво рукује како не би угрозио своју безбедност и здравље, као и безбедност и здравље других лица.

Пре напуштања радног места, запослени је дужан да радно место и средства за рад остави у стању да не угрожавају друге запослене.

Запослени је дужан да у складу са својим сазнањима, одмах обавести представника запослених, односно Одбор за безбедност и здравље и послодавца о неправилностима, штетностима, опасностима или другој појави која би на радном месту и радној околини могла да угрози његову безбедност и здравље или безбедност и здравље других запослених.

Члан 23.

Када Представник запослених, односно Одбор за безбедност и здравље на раду, утврди да мере за безбедност и здравље запослених нису спроведене, запослени који због неспроведених мера у складу са законом одбије да обавља послове, не чини повреду радне обавезе и не може му се, по том основу, отказати уговор о раду.

Док се не спроведу прописане мере за безбедан и здрав рад, послодавац може преместити запосленог само на друге послове који одговарају врсти и степену стручне спреме за које је засновао радни однос.

За време премештаја из става 2. овог члана, запослени има право на зараду за послове које обавља, а која не може бити нижа од зараде коју би остварио на свом радном месту.

Када му прети непосредна опасност по живот или здравље, запослени има право да предузме одговарајуће мере, у складу са својим знањем и техничким средствима која му стоје на располагању и да напусти радно место, радни процес, односно радну околину.

У случају из става 4. овог члана, запослени није одговоран за штету коју проузрокује послодавцу, нити чини повреду радне обавезе.

У случају из става 4. овог члана, када запослени напусти радно место, има право на накнаду зараде у складу са колективним уговором код послодавца.

У складу са актом о процени ризика и општим актом послодавца, запослени имају право на скраћено радно време у случају високих и ниских температура као и других временских непогода, одговарајуће напитке у току рада, право на додатне паузе или друге погодности којима се ублажава дејство неповољних временских прилика.

Након консултације са лицем задуженим за безбедност и здравље на раду, по препоруци службе медицине рада, а везано за повреде на раду или професионално обољење, послодавац је дужан да запосленог, на његов захтев, упути на лекарски преглед о трошку послодавца.

Члан 24.

Учесници Колективног уговора се обавезују да ће у циљу унапређења добрих међуљудских односа, стварања атмосфере сарадње и поверења, као и постизања што потпунијег физичког и психичког здравља запослених, сарађивати на закључивању одговарајућег акта о онемогућавању мобинга у делатностима које овај уговор покрива, а све у складу са законом којим је регулисана област спречавања злостављања на раду.

Након закључења, акт из става 1. овог члана, постаје саставни део Колективног уговора.

Представник запослених за безбедност и здравље на раду

Члан 25.

Код послодавца који има до 50 запослених бира се један представник за безбедност и здравље на раду (у даљем тексту: Представник запослених).

Код послодавца који има преко 50 запослених бира се Одбор за безбедност и здравље на раду (у даљем тексту: Одбор), који чине два представника запослених и један представник послодавца.

Ако је код послодавца организовано више репрезентативних синдиката, број чланова Одбора, одређује се сразмерно броју чланова синдиката, односно запослених који нису чланови синдиката.

Ако код послодавца није организован синдикат, представника запослених и чланове Одбора, бирају запослени у складу са општим актом послодавца.

Члан 26.

Представник запослених и чланови Одбора, бирају се и опозивају на начин и по поступку на који се врши избор чланова органа синдиката, у складу са статутима синдиката – учесника Колективног уговора, с тим што предлог кандидата за Представника запослених, као и представника запослених у Одбору, даје орган синдиката код послодавца, водећи рачуна да предложени кандидати имају потребне способности и знања за вршење ове функције.

Представник запослених и Одбор, за свој рад одговарају синдикатима и запосленима који су их изабрали.

Мандат представника запослених, у смислу члана 25. Колективног уговора, траје пет година и може се поновити.

Члан 27.

Одбор из својих редова бира председника Одбора.

У случају престанка својства члана Одбора из било ког разлога, учесници колективног уговора код послодавца, односно запослени и послодавац, се обавезују да у року од 15 дана обезбеде новог члана Одбора и о томе се међусобно обавесте.

Учесници колективног уговора код послодавца су дужни да доставе један другом списак својих представника у Одбору, непосредно по њиховом избору.

Начин рада Одбора регулише се пословником о раду.

Члан 28.

Послодавац је дужан да Представнику запослених, односно Одбору, обезбеди следеће услове за рад:

- до осам плаћених часова Представнику запослених и члановима Одбора, месечно, за све активности везане за безбедност и здравље на раду дефинисане Колективним уговором, односно општим актом послодавца,
- подршку од стране стручне службе послодавца, ради обављања административно-техничких послова везаних за припрему и одржавање састанка Одбора,
- адекватну, намештену и опремљену просторију за несметан рад Одбора, адекватан огласни простор - огласну таблу и средства интерног информисања и обавештавања запослених.

Поред плаћених часова рада из става 1. овог члана, Представник запослених и чланови Одбора, имају право на плаћено одсуство за време проведено на седницама Одбора, за време проведено на оспособљавању и едукацији из области безбедности и здравља на раду организоване од стране репрезентативних синдиката и послодавца, као и за време присуствовања инспекцијском надзору.

Представник запослених и чланови Одбора, за време плаћеног одсуства ради активности везаних за безбедност и здравље на раду, имају право на накнаду зараде у висини зараде коју би остварили као да су радили (за пуно радно време и стандардни радни учинак).

Члан 29.

Послодавац је дужан да Представнику запослених, односно Одбору, омогући и:

- увид у све акте који се односе на безбедност и здравље на раду, као и у стручну литературу из области безбедности и здравља на раду, а коју послодавац поседује;
- учешће у разматрању свих питања која се односе на спровођење политике и мера безбедности и здравља на раду;
- приступ свим информацијама о подацима, налазима, предлозима инспекције рада, као и о предузетим мерама послодавца које се односе на безбедност и здравље на раду.

Члан 30.

Представник запослених, односно Одбор имају право:

- да послодавцу дају предлоге о свим питањима која се односе на безбедност и здравље на раду;
- да захтевају од послодавца да предузме мере на отклањању или смањењу ризика који угрожава безбедност и здравље на раду;
- да захтевају вршење надзора од стране инспекције, ако сматрају да послодавац није спровео одговарајуће мере за безбедност и здравље на раду;
- да присуствују инспекцијском надзору и приступе сваком радном месту ради увида у испуњеност услова за безбедан и сигуран рад, не угрожавајући своју безбедност и безбедност других запослених.

Члан 31.

Радећи у интересу запослених и послодавца, Представник запослених и Одбор су дужни да запосленима указују на могуће опасности и штетности по здравље и безбедност на раду и на обавезу коришћења опреме и личних заштитних средстава, као и да прате начин на који се спровode утврђене мере безбедности на раду, а нарочито:

- исправност средстава рада, односно примену правила безбедности на раду на средствима рада;
- безбедност радне околине у свакодневним, као и ванредним условима рада;
- начин рада запослених у односу на неке ванредне ситуације;
- коришћење личних средстава заштите;
- присуство и руковање опасним супстанцама или алатима (декларације, упутство за рад, итд.).

У случају да Представник запослених, односно члан Одбора, уочи да је угрожен живот и здравље запослених, дужан је да о томе обавести руководиоца, Одбор и послодавца.

Поступајући према ставу 1. овог члана, Представник запослених, односно Одбор могу користити:

- писана обавештења;

- сликовне поруке и знаке;
- усмене контакте са запосленима који су у функцији повећане пажње запослених.

Члан 32.

Представник запослених, односно Одбор могу давати послодавцу предлоге и сугестије које се односе на карактеристике, својства и ефекат заштите коју имају, односно пружају опрема и лична заштитна средства које запослени користе.

Послодавац је обавезан да размотри предлоге и сугестије из става 1. овог члана и о свом ставу и мишљењу обавести Представника запослених, односно Одбор.

Члан 33.

Представник запослених је обавезан да непосредном руководиоцу благовремено најави потребу коришћења плаћених часова за активности безбедности и здравља на раду.

Председник Одбора дужан је да води уредну евиденцију о коришћењу часова одсуства са рада за чланове Одбора – представнике запослених и да за свако одсуство изда одговарајућу писану потврду ради правдања одсуства са рада.

Потврда из става 2. овог члана, доставља се непосредном руководиоцу представника запослених.

Члан 34.

Представник запослених и чланови Одбора, за време обављања функције, ако поступају у складу са законом, Колективним уговором и општим актом послодавца, не могу да се распореде на друге послове, ако је то за њих неповољније, да се на други начин ставе у неповољан положај или да им се откаже уговор о раду без њихове сагласности.

Представник запослених и Одбор дужни су да о свом раду информишу репрезентативне синдикате код послодавца и запослене.

Члан 35.

Представници запослених имају право да присуствују семинарима и саветовањима ради едукације за обављање својих функција.

Све трошкове из става 1. овог члана сноси послодавац.

Представници запослених могу од Управе за безбедност и здравље на раду да траже мишљења о примени прописа о безбедности и здрављу на раду.

Ако послодавац не прихвати иницијативу или предлог Представника запослених, односно Одбора, или не поступи по његовој одлуци и закључку, представници запослених могу да се обрате надлежној инспекцији.

Акт о процени ризика

Члан 36.

Послодавац је дужан да омогући активно учешће представника запослених, односно Одбора, у изради као и изменама и допунама акта о процени ризика на радном месту и у радној околини.

Ревизија процене обавиће се након промене производног процеса, увођења нове технологије, сваке тешке, колективне или смртне повреде или појаве професионалних обољења.

На основу предлога мера из акта о процени ризика, послодавац ће у сарадњи са синдикатима, сачинити програм елиминисања ризика радних места и са њима упознати Представника запослених, односно Одбор.

Евиденција радних места са повећаним ризиком, утврђена актом о процени ризика, обавезно се доставља Представнику запослених, односно Одбору за безбедност и здравље на раду.

Послодавац је дужан да актом о процени ризика, на основу оцене службе медицине рада, одреди посебне здравствене услове које морају испуњавати запослени за обављање одређених послова на радном месту, у радној околини или за употребу поједине опреме за рад.

Члан 37.

Представник запослених, односно Одбор, имају право да на огласним таблама и другим пригодним просторима послодавца, истичу информације, одлуке и закључке у вези безбедности и здравља на раду, а ради информисања запослених.

Послодавац се обавезује да ће преко службе или лица које обавља послове безбедности и здравља на раду, у смислу консултовања са запосленима и њиховим представницима, код увођења нових технологија/производа, Одбору достављати процену ризика у вези са овим променама.

Члан 38.

На послове са повећаним ризиком може се распоредити запослени само ако испуњава следеће услове:

- да има прописану стручну спрему и да је претходно оспособљен за самостално обављање послова на сигуран и безбедан начин;
- да није млађи од 18 година;
- да је здравствено способан за обављање послова са повећаним ризиком.

На пословима са повећаним ризиком не могу радити жене за време трудноће и мајке са дететом до пет година старости.

Члан 39.

Послодавац може запосленима који обављају послове са повећаним ризиком, инвалидима рада и професионално оболелима, омогућити коришћење одмора за превенцију радне инвалидности и рехабилитацију у бањским и климатским

лечилиштима, према упутствима службе медицине рада, у трајању од најмање пет радних дана годишње, а на терет послодавца.

Члан 40.

Запослени који је претрпео повреду на раду или је професионално оболео, не може трпети никакву штету нити сносити било какве трошкове због тога што је професионално оболео.

Послодавац је обавезан да професионално оболелом запосленом обезбеди радно место које одговара његовим психофизичким могућностима и здравственом стању.

Члан 41.

Послодавац не може одредити запослену жену да ради на радном месту са повећаним ризиком, уколико постоји опасност да јој то угрози остваривање материнства, а што је утврђено актом о процени ризика, без њене сагласности и изричите изјаве да је упозната са ризицима тог радног места.

Средства и опрема за личну заштиту на раду

Члан 42.

Општим актом послодавца утврђују се врста и квалитет средстава и опреме личне заштите (основно заштитно средство и средство по потреби) за обављање појединих послова, као и време (рок) трајања заштитних средстава.

Приликом одређивања средстава и опреме за личну заштиту на раду, учесници колективног уговора код послодавца примењују Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу средстава и опреме за личну заштиту на раду.

Оспособљавање запослених

Члан 43.

Послодавац се обавезује да ће донети план оспособљавања за безбедан рад, у складу са актом о процени ризика.

Оспособљавање, у складу са претходним ставом овог члана, послодавац обезбеђује у току радног времена.

Послодавац се обавезује да ће представника запослених упознати са планом оспособљавања, као и његовим изменама и допунама, у складу са актом о процени ризика.

За време оспособљавања за безбедан и здрав рад, запослени има право на накнаду зараде у складу са општим актом послодавца.

Трошкове оспособљавања из става 1. овог члана сноси послодавац.

Колективно осигурање запослених

Члан 44.

Послодавац је дужан да на свој терет колективно осигура запослене од повреда на раду, професионалног обољења и обољења у вези са радом, ради обезбеђивања накнаде штете.

Послодавац може колективно да осигура запослене за случај тежих болести и хируршких интервенција, а у циљу спровођења квалитетне додатне социјалне заштите.

Општим актом послодавца утврђује се начин, износ и други елементи за колективно осигурање запослених из ст. 1. и 2. овог члана.

Посебна права, обавезе и одговорности

Члан 45.

Колективним уговором код послодавца, поред Законом утврђених, посебна права, обавезе и одговорности у вези са безбедношћу и здрављем на раду, утврђују се за руководиоце, организаторе процеса рада и запослене.

VI. ЗАРАДЕ, НАКНАДЕ ЗАРАДА И ДРУГА ПРИМАЊА

Члан 46.

Запослени има право на одговарајућу зараду која се утврђује у складу са Законом, Колективним уговором, општим актом послодавца и уговором о раду.

Запосленом се гарантује једнака зарада за исти рад или рад исте вредности који остварује код послодаца.

Зарада за обављени рад и време проведено на раду

Члан 47.

Запослени има право на:

- зараду за обављени рад и време проведено на раду;
- зараду по основу доприноса запосленог пословном успеху послодавца (награде, бонуси и сл.);
- друга примања по основу радног односа у складу са општим актом послодавца и уговором о раду.

Под зарадом се сматра зарада која садржи порезе и доприносе који се плаћају из зараде (брuto зарада).

Члан 48.

Зарада за обављени рад и време проведено на раду састоји се од:

- основне зараде,
- дела зараде за радни учинак и
- увећане зараде.

Члан 49.

Елементи основне зараде запосленог су:

- основна зарада за најједноставнији посао (цена рада), и
- коефицијент посла који запослени обавља.

Основна зарада за најједноставнији посао уговара се за одређени период, али не дуже од шест месеци, у складу са Законом и препорукама Социјално-економског савета Републике.

Коефицијенти послова из правилника о организацији и систематизацији послова, утврђују се колективним уговором код послодавца у складу са Колективним уговором.

Члан 50.

Основна зарада се добија множењем коефицијента посла који запослени обавља и износа основне зараде за најједноставнији посао (цене рада) код послодавца.

Коефицијент посла који запослени обавља зависи од врсте и степена стручне спреме, сложености и одговорности, услова рада и других посебних услова.

Коефицијенти за карактеристичне послове одређују се по групама послова, и то:

Групе послова	Сложеност, захтев стручности, одговорност и услови рада	Коефицијент
I	Не захтева се стручност (неквалификован радник). Подразумева једноставан рутински рад који не захтева образовање.	1.00 – 1.35
II	Захтева се образовање за рад у трајању од 2 године (по старом: I и II степен – ПК радник). Подразумева рад на мање сложеним и средње сложеним пословима, на којима се рад понавља уз повремену појаву нових послова.	1.20 – 1.55
III	Захтева се средње образовање у трајању од 3 године (по старом: III и IV степен – КВ радник). Подразумева послове сложеније и разноврсније који захтевају већи степен самосталности у извршавању.	1.40 – 1.75
IV	Захтева се средње образовање у трајању од 4 године (по старом IV степен – КВ радник). Подразумева сложеније послове.	1.50 – 2.00
V	Захтева се специјалистичко образовање (по старом V и VI степен, ВКВ радник и ВШС). Подразумева специјализоване сложене послове и послове који захтевају већи степен самосталности.	1.80 – 2.50
VI	Захтева се високо образовање – факултет (по старом VII степен). Подразумева потпуну самосталност у извршавању послова.	2.50 – 3.50

Општим актом послодавца, сагласно напред датим групама и коефицијентима, утврђују се подгрупе и одговарајући коефицијенти за сваки посао систематизован правилником о организацији и систематизацији послова код послодавца.

Члан 51.

Основна зарада за најједноставнији посао (цена рада) за делатност грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије, за период од шест месеци, утврђује се путем преговора учесника Колективног уговора.

Приликом утврђивања цене рада води се рачуна о:

- висини минималне зараде која се утврђује у складу са Законом;
- егзистенцијалним и социјалним потребама запосленог и његове породице;
- потрошачкој корпи чији садржај и вредност утврђује Социјално-економски савет Републике Србије;
- општем нивоу економске развијености Републике и појединих делатности;
- општем нивоу развијености и стања у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије.

Члан 52.

Основна зарада за најједноставнији посао (за коефицијент 1) за период јануар - јун 2012. године уговара се у висини минималне зараде за овај период, утврђене у складу са Законом, увећане за припадајуће порезе и доприносе.

Синдикат и послодавац, полазећи од реалних могућности послодавца, уговарају основну зараду за најједноставнији посао, с тим да иста не може бити нижа од минималне зараде за период за који се уговара.

При уговарању основне зараде за најједноставнији посао, синдикат и послодавац узимају у обзир: достигнути ниво зарада и њиховог односа према зарадама код других послодаваца у истој грани, као и у другим гранама; раст трошкова живота; учешће зарада у трошковима пословања; остварени финансијско-пословни резултат послодавца и др.

У случају да Социјално-економски савет Републике Србије или Влада Републике Србије, пре истека периода из става 1. овог члана, утврде већи износ минималне зараде, тако утврђена минимална зарада представља основну зараду за најједноставнији посао од тог момента до 30.06.2012. године.

Члан 53.

Учесници Колективног уговора се обавезују да ће најкасније 30 дана пре истека рока за који је уговорена основна зарада за најједноставнији посао, отпочети преговоре за утврђивање основне зараде за најједноставнији посао за наредни период.

У случају да учесници Колективног уговора не приступе преговорима, или не постигну договор, примењује се основна зарада за најједноставнији посао, утврђена за претходни период, а преговори се настављају.

Члан 54.

Учесници Колективног уговора преговарају за утврђивање нове основне зараде за најједноставнији посао, пре истека рока на који је уговорена, ако дође до пораста цена на мало у висини од 10%.

Члан 55.

Колективним уговором код послодавца може се уговорити основна зарада за најједноставнији посао у већем износу од основне зараде за најједноставнији посао утврђене Колективним уговором, као и коефицијенти већи од коефицијената утврђених у члану 50. Колективног уговора.

Члан 56.

Уговором о раду, директор односно друго овлашћено лице послодавца, може уговорити већу основну зараду од основне зараде посла који запослени обавља, запосленом или групи запослених који у дужем временском периоду постижу изузетне резултате у раду, у складу са Колективним уговором и општим актом послодавца.

Члан 57.

Под временом проведеним на раду подразумевају се ефективни часови рада у одређеном месецу, у оквиру пуног радног времена, прековременог рада, прерасподеле радног времена, рада са непуним радним временом, сагласно са одлуком о прерасподели радног времена и рада са непуним радним временом.

Зарада по основу радног учинка

Члан 58.

Радни учинак одређује се на основу:

- квалитета обављеног посла,
- обима обављеног посла,
- односа запосленог према радним обавезама.

Радни учинак мери се кроз остварење индивидуалних норми за запослене који раде на нормираним пословима и по основу резултата рада за запослене који раде на пословима где нису утврђени нормативи и стандарди.

Акtima послодавца квантификују се елементи за мерење радног учинка.

Радни учинак одређује директор или друго овлашћено лице код послодавца, за сваког запосленог појединачно или за групу запослених, на основу кумулативних резултата по постојећим обрачунским целинама.

Месечна основна зарада запосленог коригује се процентом одређеног радног учинка.

Основна зарада, коригована у складу са одредбама напред наведеног става, представља основицу за утврђивање увећане зараде.

Овако одређен радни учинак представља остварење стандардног учинка у смислу Закона.

У поступку преговарања и закључивања колективног уговора код послодавца, репрезентативном синдикату који учествује у преговорима, морају се дати на увид акти којима се утврђују нормативи и стандарди за одређивање зараде по основу радног учинка.

Закључивањем колективног уговора код послодавца, акти за утврђивање радног учинка постају саставни део тог колективног уговора.

Увећана зарада

Члан 59.

Запослени има право на увећану зараду и то:

- за рад на дан празника који је нерадан дан - најмање 110% од основице;
- за рад ноћу - најмање 26% од основице, ако такав рад није вреднован при утврђивању основне зараде;
- за рад у сменама - најмање 26% од основице, ако такав рад није вреднован при утврђивању основне зараде;
- за прековремени рад - најмање 26% од основице и
- по основу времена проведеног на раду, за сваку пуну годину рада остварену у радном односу - најмање 0,4% од основице.

Ако се истовремено стекну услови по више основа, утврђених у ставу 1. овог члана, проценат увећане зараде не може бити нижи од збира процената по сваком од основа увећања.

Основицу за обрачун увећане зараде чини основна зарада утврђена у складу са Колективним уговором, општим актом послодавца, односно уговором о раду.

Зарада по основу доприноса пословном успеху послодавца

Члан 60.

Општим актом послодавца, односно уговором о раду, може се регулисати и начин обрачуна и исплате дела зараде из добити, исплатом тринаесте плате или издвајањем дела добити по годишњем обрачуну, зависно од пословног успеха у обрачунском периоду и доприноса запослених у остваривању добити.

Накнада зараде

Члан 61.

Запослени има право на накнаду зараде у складу са Законом, Колективним уговором, општим актом послодавца и уговором о раду.

За време одсуствовања са рада због привремене спречености за рад до 30 дана запослени остварује накнаду у висини 65% просечне зараде остварене у претходна три месеца, пре месеца у коме је наступила привремена спреченост за рад.

Запослени има право на накнаду зараде најмање у висини 60% просечне зараде у претходна три месеца, с тим што не може бити мања од минималне зараде утврђене у складу са Законом, за време прекида рада до кога је дошло без кривице запосленог, најдуже 45 радних дана у календарској години или дуже, уз сагласност надлежног министра.

Запослени има право на накнаду зараде за време прекида рада до кога је дошло наредбом надлежног државног органа или надлежног органа послодавца због необезбеђивања безбедности и заштите живота и здравља на раду, који су услов даљег обављања рада без угрожавања живота и здравља запослених и других лица, у висини просечне зараде остварене у претходна три месеца, с тим што не може бити мања од минималне зараде.

Општим актом послодавца, односно уговором о раду, могу се утврдити и други случајеви у којима запослени има право на накнаду зараде.

Друга примања

Члан 62.

Послодавац је дужан да запосленом:

- исплати отпремнину при одласку у пензију, најмање у висини три просечне зараде запосленог у моменту исплате, с тим да тако исплаћена отпремнина не може бити нижа од три просечне зараде по запосленом код послодавца у моменту исплате, односно три просечне зараде по запосленом исплаћене у Републици према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике, ако је то за запосленог повољније;
- исплати накнаду трошкова погребних услуга у случају смрти члана уже породице, а члановима уже породице у случају смрти запосленог, у висини трошкова погребних услуга које признаје Фонд пензијског и инвалидског осигурања;
- исплати накнаду штете због повреде на раду или професионалног обољења, на начин и у висини утврђеној колективним уговором код послодавца, односно у висини коју запосленом исплати осигурање по полиси коју закључи послодавац.

Послодавац може запосленом да уплати премију за добровољно додатно пензијско осигурање.

Чланови уже породице у смислу става 1. тачка 2. овог члана, су брачни друг и деца запосленог.

Члан 63.

Послодавац може запосленом да исплати:

1. јубиларну награду за 10, 20 и 30 година непрекидног стажа код послодавца (укључујући и бенефицирани радни стаж и радни стаж у привредним друштвима која су припојена послодавцу);
2. солидарну помоћ запосленом:
  - у случају дуже или теже болести запосленог или члана његове уже породице (брачни друг и деца);

- набавке лекова за запосленог или члана његове уже породице;
  - здравствене рехабилитације запосленог или члана његове уже породице;
  - штете претрпљене услед елементарне непогоде;
3. поклон деци запослених поводом Нове Године или Божића;
4. кредит за набавку зимнице и огрева.

Висину давања из става 1. овог члана утврђује послодавац уз консултације са синдикатом.

Уговором између послодавца и запосленог, могу се уредити услови и начин остваривања накнаде по основу иновације, рационализације и других видова стваралаштва.

Накнада трошкова

Члан 64.

Послодавац је дужан да запосленом обезбеди накнаду трошкова, и то за:

- регрес за коришћење годишњег одмора најмање у висини 70% минималне зараде за месец у коме се врши исплата регреса, ако запослени има право на годишњи одмор у трајању од најмање 20 радних дана, а ако се исплата врши у деловима, у сразмерном делу наведеног годишњег износа;
- за месечну исхрану у току рада за дане проведене на раду најмање у висини 20% минималне зараде, уколико послодавац није обезбедио организовану исхрану током рада;
- долазак и одлазак са рада најмање у висини цене превозне карте у јавном саобраћају;
- исхрану за време проведено на службеном путу у земљи (дневница за службено путовање у земљи), у висини од 5% просечне месечне зараде по запосленом у привреди Републике, према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике, трошкове ноћења према приложеном рачуну, осим у хотелу лукс категорије, с тим што се путни трошкови превоза признају у целини према приложеном рачуну;
- време проведено на службеном путу у иностранству под условима и на начин који су утврђени за државне органе;
- дневну накнаду за повећане трошкове рада и боравка на терену (теренски додатак), у висини 1,5 % просечне месечне зараде по запосленом у Републици, према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике, а ако нису обезбеђени смештај и исхрана (три оброка) запосленом, и на накнаду документованих, реалних трошкова смештаја и исхране;
- коришћење сопственог аутомобила у службене сврхе до износа 30% цене једног литра супер бензина по пређеном километру;
- остале накнаде трошкова, у складу са другим актима послодавца.

Накнада трошкова за теренски додатак, накнада трошкова за исхрану у току рада и накнада трошкова на дневницу за службено путовање, међусобно се искључују.

Члан 65.

Послодавац може да по завршном рачуну из добити издвоји део средстава за решавање стамбених питања запослених.

Начин решавања стамбених питања запослених регулише се посебним актом који доноси послодавац.

VII. ВИШАК ЗАПОСЛЕНИХ

Члан 66.

Одређивање запослених за чијим је радом престала потреба врши се у складу са Законом и Колективним уговором и општим актом послодавца.

Општим актом послодавца ближе се утврђују критеријуми за утврђивање вишка запослених (нпр. резултати рада, дужина стажа код послодавца, број чланова породице, имовно и здравствено стање запосленог и др.).

Послодавац је дужан да запосленом за чијим је радом престала потреба, исплати отпремнину у складу са Законом, Колективним уговором и општим актом послодавца.

Члан 67.

Уколико послодавац није обезбедио инвладиу рада који је инвалидност стекао радом код тог послодавца обављање послова према преосталој радној способности, одлуку о престанку радног односа по основу вишка запослених, може донети само уз писмену сагласност тог инвалида рада.

Послодавац може, на предлог репрезентативног синдиката, или на молбу запосленог, да не донесе или да одложи одлуку о престанку радног односа за следеће категорије запослених:

1. самохраном родитељу са дететом до седам година живота;
2. родитељу са дететом које је особа са инвалидитетом.

VIII. НАКНАДА ШТЕТЕ

Члан 68.

Запослени је одговоран за штету коју је на раду или у вези са радом, намерно или крајњом непажњом проузроковао послодавцу и дужан је да је надокнади.

Ако запослени претрпи штету на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да му накнади штету, у складу са законом и Колективним уговором.

Постојање штете, поступак утврђивања висине штете, као и начин накнаде штете утврђује се и врши у складу са општим актом послодавца.

Ако запослени претрпи повреду на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да му накнади штету у складу са законом и Колективним уговором.

IX. ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА

Члан 69.

Запосленом престаје радни однос у складу са Законом и општим актом послодавца.

Отказивање уговора о раду због неостваривања резултата рада врши се у складу са Законом, Колективним уговором и општим актом послодавца.

Ако запослени у периоду од три месеца не покаже потребна знања и способности за обављање послова на којима ради, односно не остварује одговарајуће резултате рада, непосредни руководиоца покреће поступак за утврђивање знања и способности, односно резултата рада тог запосленог.

Захтев за покретање поступка у смислу става 1. овог члана, доставља се директору односно другом овлашћеном лицу послодавца који је дужан да, по добијању захтева, образује комисију која утврђује знања и способности, односно резултате рада тог запосленог.

Комисија из става 4. овог члана мора да буде састављена од лица која имају најмање исти степен стручне спреме одређене врсте занимања као запослени чије се способности утврђују.

Ако комисија утврди да запослени нема потребна знања и способности за обављање послова на којима ради, односно не остварује одговарајуће резултате рада, послодавац ће запосленом понудити обављање другог одговарајућег посла, а ако таквог посла нема, послодавац може запосленом отказати уговор о раду, по законом утврђеној процедури.

X. УСЛОВИ ЗА РАД СИНДИКАТА

Члан 70.

Запосленом код послодавца јамчи се слобода синдикалног удруживања и деловања у складу са међународним конвенцијама и важећим законима.

Услови за рад синдиката уређују се колективним уговором код послодавца или споразумом синдиката и послодавца, у складу са Законом и Колективним уговором.

Члан 71.

Послодавац је дужан да синдикалној организацији код послодавца, без накнаде, посредством служби послодавца:

- одбије износ синдикалне чланарине од зараде запосленог и уплати га на одговарајући рачун синдиката, у складу са статутом синдиката;
- врши уплату на рачун фондова које синдикат оснива из средстава синдикалне чланарине или зараде запослених чланова синдиката;
- изради завршни рачун;
- врши обраду података о уплати чланарине и исту даје на увид синдикалном руководству.

Члан 72.

Послодавац има обавезу да репрезентативну синдикалну организацију обавештава о питањима из своје надлежности, која су од битног значаја за економски и радно-социјални положај запослених.

Послодавац је дужан да синдикату омогући приступ пословима које запослени обавља када је то потребно ради спровођења мера за безбедан и здрав рад.

Члан 73.

Послодавац је дужан да синдикату, без накнаде, обезбеди следеће услове за рад:

- коришћење пословног простора који подразумева потребан канцеларијски простор;
- по потреби, право коришћења и других просторија послодавца за одржавање већих скупова неопходних за остваривање улоге синдиката;
- неопходне техничке услове за рад;
- посебна места за оглашавање синдикалних информација;

Послодавац може да овлашћеном представнику синдиката обезбеди употребу службеног аутомобила или другог одговарајућег превозног средства, са плаћеним трошковима за одлазак на синдикалне састанке, семинаре и сл.

Члан 74.

Послодавац је обавезан да овлашћеном представнику синдиката омогући одсуствовање са рада ради реализације програмских активности синдиката, у складу са Законом, општим актом послодавца и споразумом синдиката и послодавца.

Члан 75.

Послодавац не може да откаже уговор о раду, нити на други начин стави у неповољан положај представника запослених (председника синдиката, именованог или изабраног синдикалног представника и члана савета запослених и представника запослених у управном и надзорном одбору послодавца), за време обављања функције и једну годину по престанку функције, ако поступа у складу са законом, општим актом послодавца и уговором о раду.

Савет запослених

Члан 76.

Запослени код послодавца који има више од 50 запослених могу образовати савет запослених у складу са Законом.

Савет запослених даје мишљење и учествује у одлучивању о економским и социјалним правима запослених, на начин и под условима утврђеним Законом и општим актом послодавца.

Начин образовања, састав, начин избора чланова, начин рада и делатност савета запослених утврђују се колективним уговором код послодавца или посебним споразумом већине запослених и послодавца.

XI. МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ УЧЕСНИКА КОЛЕКТИВНОГ УГОВОРА

Члан 77.

Међусобни односи између учесника Колективног уговора успостављају се и решавају преговарањем и усклађивањем заједничких и посебних интереса, уз пуно уважавање аргумената, објективних околности, услова и могућности, на принципима пуне равноправности и партнерства.

Учесници Колективног уговора су сагласни да, у доброј намери, предузимају активности ради остваривања услова за примену одредби Колективног уговора.

Узајамна је обавеза учесника Колективног уговора, редовно, потпуно и благовремено информисање о питањима која утичу на примену и измене и допуне Колективног уговора.

У случају иницирања предлога за измену и допуну Колективног уговора као и у случају отказа Колективног уговора, учесници су дужни да приступе преговорима.

Преговоре за закључивање Колективног уговора као и за измене и допуне Колективног уговора воде преговарачки тимови, састављени од репрезентативних синдиката и репрезентативних удружења послодаваца потписника Колективног уговора, сразмерно броју чланова синдиката и послодаваца.

Спорна питања у закључивању Колективног уговора, решава арбитража коју образују учесници Колективног уговора у року од 15 дана од дана настанка спора.

Одлука арбитраже о спорном питању обавезује учеснике.

Састав и начин рада арбитраже уређују учесници Колективног уговора одлуком о формирању арбитраже.

Спорна питања у примени овог колективног уговора, решава арбитража коју образују учесници Колективног уговора, у року од 15 дана од дана настанка спора.

Одлука арбитраже о спорном питању обавезује учеснике.

Састав и начин рада арбитраже уређују учесници Колективног уговора одлуком о формирању арбитраже.

Координациони одбор

Члан 78.

Учесници Колективног уговора формирају Координациони одбор за праћење његове примене.

У Координациони одбор, учесници Колективног уговора именују по три члана и по три заменика.

Чланови и заменици чланова Координационог одбора су стручна лица из области радних односа, немају ограничен мандат и могу бити увек замењени.

Координациони одбор по потреби, а најмање једном у шест месеци, разматра актуелна питања у вези примене Колективног уговора, а посебно:

1. даје и објављује мишљења, упутства и процедуре у вези остваривања права и обавеза из радног односа, утврђених Колективним уговором;
2. иницира измене и допуне појединих одредби Колективног уговора;
3. даје иницијативу за проширено дејство Колективног уговора или појединих његових одредби;
4. даје мишљење о захтевима за изузимање од примене Колективног уговора;
5. на захтев учесника колективног уговора код послодавца, разматра информацију о усклађености колективних уговора код послодавца са Колективним уговором и предузима мере на њиховом усклађењу;
6. и друге послове у вези примене Колективног уговора.

Координациони одбор ради и одлучује на основу пословника који доноси на првој, конститутивној седници.

Координациони одбор води евиденцију о свом раду, а посебно о издатим мишљењима, упозорењима и покренутим поступцима.

Услове за рад Координационог одбора обезбеђују учесници Колективног уговора.

XII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 79.

Колективни уговор важи две године.

Рок из става 1. овог члана, почиње да тече од дана ступања на снагу одлуке да се Колективни уговор у целости примењује и на послодавце који обављају претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије који нису чланови Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора, донете од стране надлежног министра.

По истеку рока из става 1. овог члана, Колективни уговор престаје да важи, ако се учесници Колективног уговора другачије не споразумеју, и то најкасније 30 дана пре истека рока важења Колективног уговора.

Важење Колективног уговора пре истека рока из става 1. овог члана, може престати споразумом учесника Колективног уговора.

Споразум из претходног става овог члана закључује се у писаном облику у форми анекса и обухвата све учеснике Колективног уговора.

Измене и допуне Колективног уговора врше се у форми анекса, на начин и по поступку по коме је Колективни уговор закључен.

Члан 80.

Учесници колективног уговора код послодавца код којих је организован синдикат, обавезни су да, у складу са одредбама Закона и Колективног уговора, закључе колективни уговор, или изврше измене и допуне важећег колективног уговора ради усклађивања са одредбама Колективног уговора.

Послодавац код којег није организован синдикат, дужан је да постојећи Правилник о раду усагласи са одредбама Колективног уговора.

Члан 81.

Послодавци, чланови Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора код којих ни један синдикат не испуњава услове репрезентативности или синдикати нису закључили споразум о удруживању, односно ако учесници у колективном преговарању не постигну сагласност за закључивање колективног уговора, дужни су да:

1. донесу општи акт или изврше измене и допуне постојећег општег акта, ради усклађивања са одредбама Закона и Колективног уговора;
2. са запосленима закључе анексе уговора о раду који су усклађени са одредбама Колективног уговора.

Члан 82.

Ако на дан ступања на снагу Колективног уговора није коначно одлучено о правима, обавезама и одговорностима запосленог, на њих се примењују одредбе Колективног уговора, ако је то за запосленог повољније.

Колективни уговор ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”, а примењиваће се од дана ступања на снагу одлуке да се Колективни уговор у целости примењује на све послодавце који обављају претежну делатност у области грађевинарства и индустрије грађевинског материјала Србије, а који нису чланови Удружења послодаваца - учесника Колективног уговора, донете од стране надлежног министра.

за Синдикат радника грађевинарства и ИГМ Србије

Душко Вуковић, с.р.
председник

**за Грански синдикат грађевинарства,
ИГМ, ДИ и ПП „Независност”**

Саша Симић, с.р.
председник

**за Унију послодаваца Србије у делатностима
грађевинарства и индустрије грађевинског материјала**

Зоран Мишељић, с.р.
председник

КЛАСИФИКАЦИЈА ДЕЛАТНОСТИ

Сектор	Област	Грана	Група	НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ
1	2	3	4	5
СЕКТОР Ф				<p>ГРАЂЕВИНАРСТВО</p> <p>Обухвата опште и специјализоване грађевинске радове на зградама и осталим грађевинама. Обухватају се новоградња, поправке, доградња и адаптација, постављање монтажних зграда или објеката на градилишту, као и грађевине привременог карактера.</p> <p>Опште грађевинарство представља изградњу комплетних стамбених и пословних зграда, продавница и других јавних зграда, помоћних и пољопривредних зграда и сл., или, пак, изградњу осталих грађевина као што су аутопутеви, улице, мостови, тунели, железничке пруге, аеродроми, пристаништа и други приобални објекти, системи за наводњавање, канализациони системи, индустријски објекти, цевоводи и електрични водови, спортски објекти итд.</p> <p>Ови послови могу да се обављају за сопствени или за туђ рачун. Део радова, а понекад и целокупне радове, могу да обављају подизвођачи. Овде се сврстава јединица којој је поверена целокупна одговорност за грађевински пројекат.</p> <p>Обухвата и поправку зграда и осталих грађевина.</p> <p>У овај сектор сврстани су целокупна изградња зграда (област 41), целокупни радови на изградњи осталих грађевина (област 42), као и специјализоване грађевинске активности, и то само ако се изводе као део грађевинског процеса (област 43).</p> <p>Изнајмљивање грађевинске опреме с руковаоцем класификује се као специјализовани грађевински рад који се изводи коришћењем ове опреме.</p> <p>Такође обухвата организацију извођења грађевинских пројеката (развијање грађевинских пројеката) зграда или осталих грађевина, у коју су укључена финансијска, техничка и физичка средства потребна за остварење грађевинског пројекта ради касније продаје.</p> <p>Уколико се ови радови не изводе ради касније продаје грађевине него ради сопственог коришћења (нпр. давање у закуп простора у сопственим зградама, прерађивачки послови у фабрици), јединица се не сврстава овде него се разврстава према оперативним пословима, тј. стварном стању, производњи итд.</p>
	41			<p>Изградња зграда</p> <p>Обухвата изградњу свих врста зграда. Ту су сврстане новоградња, поправке, доградња и адаптација, постављање монтажних зграда или објеката на градилишту, као и грађевине привременог карактера.</p> <p>Обухваћена је изградња комплетних стамбених и пословних зграда, продавница и других јавних и помоћних зграда, пољопривредних зграда и сл.</p>
		41.1		Разрада грађевинских пројеката
			41.10	<p>Разрада грађевинских пројеката</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - разраду грађевинских пројеката за стамбене и нестамбене зграде - обједињавањем финансијских, техничких и физичких средстава неопходних за реализацију грађевинских пројеката ради касније продаје <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу зграда, дел. 41.20 - архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1 - услуге руковођења пројектом које су у вези с грађевинским пројектом, дел. 71.1

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
		41.2		<p>Изградња стамбених и нестамбених зграда</p> <p>Обухвата изградњу комплетних објеката или за свој рачун, с наменом продаје, или на основу уговора. Део изградње или целокупну изградњу може изводити подизвођач радова.</p> <p>Ако се обављају само специјализовани делови грађевинског процеса, онда се делатност сврстава у област 43.</p>
		41.20		<p>Изградња стамбених и нестамбених зграда</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу свих врста стамбених зграда: * зграда с једним станом * зграда с више станова, укључујући и вишеспратне зграде - изградњу свих врста нестамбених зграда: * зграда за индустријску производњу, нпр. фабрика, радионица, монтажних постројења итд. * болница, школа и пословних зграда * хотела, продавница, тржних центара и ресторана * аеродромских зграда * спортских дворана * паркинг гаража, укључујући и подземне гараже * складишта * зграда за обављање верских обреда - монтажу и подизање монтажних грађевина на градилишту - преправке и обнову постојећих стамбених грађевина <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу индустријских постројења, осим зграда, дел. 42.99 - архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1 - руковођење пројектом за изградњу, дел. 71.1
	42			<p>Изградња осталих грађевина</p> <p>Обухвата изградњу осталих грађевина. Овде спадају новоградња, поправке, доградња и адаптација, постављање монтажних зграда или објеката на градилишту, као и грађевине привременог карактера.</p> <p>Обухвата се изградња (сложених, тешких) грађевина као што су аутопутеви, путеви, улице, мостови, тунели, железничке пруге, аеродромске стазе, пристаништа и други објекти на води, системи за наводњавање, канализациони системи, индустријска постројења, цевоводи и електрични водови и спортска игралишта. Ови радови могу се обављати за сопствени рачун или за накнаду.</p> <p>Део радова, а понекад и целокупне радове, могу да обављају подизвођачи.</p> <p>Ако се обављају само специјализовани делови грађевинског процеса, онда се делатност сврстава у област 43.</p>
		42.1		<p>Изградња путева и железничких пруга</p>
		42.11		<p>Изградња путева и аутопутева</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> _ изградњу аутопутева, улица, друмова и других путева за возила и пешаке _ површинске радове на улицама, путевима, аутопутевима, мостовима или тунелима: * асфалтирање путева * бојење и обележавање ознака на путевима * постављање ограда и саобраћајних ознака и сл.

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				<ul style="list-style-type: none"> - изградњу аеродромских pista
				<p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постављање уличне расвете и електричне сигнализације, - архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1 - руковођење пројектом за изградњу, дел. 71.1
			42.12	<p>Изградња железничких пруга и подземних железница</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу железничких пруга и подземних железница <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постављање расвете и електричне сигнализације, дел. 43.21 - архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1 - техничко руковођење пројектом за изградњу, дел. 71.1
			42.13	<p>Изградња мостова и тунела</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу мостова, укључујући и мостове за уздигнуте аутопутеве (вијадукте) - изградњу тунела <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постављање расвете и електричне сигнализације, дел. 43.21 - архитектонско и грађевинско пројектовање, дел. 71.1 - руковођење пројектом за изградњу, дел. 71.1
	42.2			<p>Изградња цевовода, електричних и комуникационих водова</p>
			42.21	<p>Изградња цевовода</p> <p>Обухвата изградњу цевовода за транспортовање течности и изградњу међусобно повезаних зграда и грађевина које чине саставни део тих система.</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу осталих грађевина за: <ul style="list-style-type: none"> * цевоводе за пренос на велике даљине и градске цевоводе (међумесни и локални цевоводи) * главне доводе и мрежу * системе за наводњавање (канални) * резервоаре - изградњу: <ul style="list-style-type: none"> * одводних система (колектора), укључујући и поправке * постројења за депоновање отпадних вода * црпних станица - копање бунара <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - руковођење пројектом у вези с грађевинским радовима нискоградње, дел. 71.12
			42.22	<p>Изградња електричних и телекомуникационих водова</p> <p>Обухвата изградњу водова за дистрибуцију електричне енергије и телекомуникација и изградњу међусобно повезаних зграда и грађевина које чине саставни део тих система.</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу осталих грађевина за: <ul style="list-style-type: none"> * међумесне и локалне комуникационе и енергетске далеководне и мрежу * електране

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				<p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - руковођење пројектом у вези с грађевинским радовима нискоградње, дел. 71.12
		42.9		<p>Изградња осталих грађевина</p>
			42.91	<p>Изградња хидротехничких објеката</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу: * водених путева, пристаништа, марина, устава и др., као и извођење речних радова (утврђивање обала) * брана и насипа - ископавање (багеровање) водених путева <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - руковођење пројектом у вези с грађевинским радовима нискоградње, дел. 71.12
			42.99	<p>Изградња осталих непоменутих грађевина</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу индустријских постројења, осим зграда као што су: * рафинерије * постројења хемијске индустрије - изградњу грађевина које нису зграде, као што су: * спортски објекти на отвореном - опремање парцела потребном инфраструктуром (нпр. мелиорацијом, изградњом путева итд.) <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - монтажу индустријских апарата и опреме, дел. 33.20 - парцелисање земљишта без опремања потребном инфраструктуром, дел. 68.10 - услуге руковођења пројектом у вези с грађевинским радовима нискоградње, дел. 71.12
43				<p>Специјализовани грађевински радови</p> <p>Обухватају се специјализовани грађевински радови (посебни занати), тј. изградња делова зграда и осталих грађевина или припремни радови за њих.</p> <p>Ови радови су обично специјализовани на начин да се могу изводити на различитим грађевинама и захтевају поседовање посебне врсте стручности или опреме. То су, на пример: побијање стубова, изградња темеља, израђивање носећих зидова, бетонирање, зидање опеком, поплочавање каменом, постављање грађевинских скела, покривање кровова итд.</p> <p>Подизање челичних конструкција разврстава се овде само под условом да конструкције не производи сама јединица. Специјализоване врсте радова већином изводе подизвођачи радова, а најчешће када је реч о поправкама рађеним непосредно за власника непокретности.</p> <p>Такође се укључују завршни и занатски радови.</p> <p>Обухваћене су и све врсте монтажа потребних за функционисање грађевине. Ове активности најчешће се изводе на самом градилишту, мада део послова може да буде изведен у специјалним радионицама. Укључени су радови као што су увођење инсталација водовода, централног грејања и клима-уређаја, антена, алармних система и остали електрорадови, инсталирање система распршивача, лифтова и покретних степеница и др.</p> <p>Овде спадају и изолациони радови (од влаге, топлоте, звука), лимарски</p>

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				радови, постављање расхладних уређаја, инсталирање расвете и система сигнализације за путеве, железницу, аеродроме, луке итд. Поправке које се односе на поменуте активности такође су укључене.
				Завршни радови грађења обухватају радове којима се довршава и завршава грађевина, као што су застакљивање, кречење, фарбање, или покривање разним врстама материјала (паркет, тепих (итисон), тапете итд.), затим пескарење, завршни тесарски радови, звучна изолација, чишћење екстеријера итд. Поправке попут споменутих активности такође су укључене.
				Изнајмљивање грађевинских машина с руковаоцем сврстава се у оне делатности грађевинарства за чије се обављање те машине изнајмљују.
	43.1			Рушење и припремање градилишта
				Обухвата припремање градилишта за касније обављање грађевинске активности и укључује претходно уклањање постојећих објеката.
		43.11		Рушење објеката
				Обухвата:
				- рушење и демонтажу зграда и других објеката
		43.12		Припремна градилишта
				Обухвата:
				- рашчишћавање градилишта
				- земљане радове: ископавање, насипање, нивелисање терена, ископ канала, уклањање стена, минирање и др.
				- припремне радове за рударство: уклањање ископа и друге радове и припремање минералних налазишта, осим земљишта с нафтом и гасом
				- дренажне радове на градилишту
				- дренажне радове на пољопривредном или шумском земљишту
				Не обухвата:
				- бушење ради производње сирове нафте и природног гаса, дел. 06.10 и 06.20
				- деконтаминацију тла, дел. 39.00
				- бушење и копање бунара, дел. 42.21
				- ископ окна, дел. 43.99
		43.13		Испитивање терена бушењем и сондирањем
				Обухвата:
				испитивање терена бушењем и сондирањем и узимање узорака ради
				- проучавања терена и грађења, као и у геофизичке, геолошке или друге сврхе
				Не обухвата:
				- бушење експлоатационих извора нафте или гаса, дел. 06.10 и 06.20
				- помоћне услуге испитивања бушењем и сондирањем током рударских активности, дел. 09.90
				- бушење и копање бунара, дел. 42.21
				- ископ окна, дел. 43.99
				- истраживања нафте и гаса, геофизичка, геолошка и сеизмичка мерења, дел. 71.12
	43.2			Инсталациони радови у грађевинарству
				Обухвата инсталационе радове који потпомажу функционисање грађевине као такве, укључујући постављање инсталација електричне енергије, цевовода (водовода, гасовода и канализације), система за грејање и климатизацију, покретних степеница и др.
		43.21		Постављање електричних инсталација
				Обухвата инсталирање електричних система у свим врстама зграда и

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				<p>осталих грађевина:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постављање инсталација: * електричних водова и прикључака * телекомуникационих водова * водова за рачунарску мрежу, кабловску телевизију, укључујући оптичке каблове * сателитских антена * расветних система * противпожарне аларме * алармне системе против провала * уличне расвете и електричних сигнала * расвете на аеродромским пистама - прикључивање електричних апарата за домаћинство, укључујући подно грејање <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - изградњу комуникационих и енергетских далековода, дел. 42.22 надзор и даљински надзор електронских сигурносних система, као што - су аларми против провале и противпожарни заштитни системи, укључујући њихово инсталирање и одржавање, дел. 80.20
			43.22	<p>Постављање водоводних, канализационих, грејних и климатизационих система</p> <p>Обухвата инсталирање водоводних, канализационих, грејних и климатизационих система, укључујући доградњу, адаптацију, одржавање и поправке:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постављање инсталација у зградама или другим грађевинама за: * грејне системе (на струју, гас или нафту) * пећи (котларнице) и расхладне торњеве * соларне неелектричне колекторе * водоводну и санитарну опрему * вентилациону и климатизациону опрему и канале * уређаје за гас * цеви за испарења * противпожарне системе * системе за ротациони распршивач - ископ канала за инсталационе радове <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постављање електричног подног грејања, дел. 43.21
			43.29	<p>Остали инсталациони радови у грађевинарству</p> <p>Обухвата инсталирање остале опреме (осим електричне, водоводне, канализационе) за грејне и климатизационе системе или индустријска постројења у зградама и осталим грађевинама.</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - постављање инсталација у зградама или другим грађевинама за: * лифтове и покретне степенице * аутоматска и обртна врата * громобране * систем за вакуумско чишћење * топлотну и звучну изолацију, заштиту од вибрација и др. <p>Не обухвата:</p>

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				- инсталирање индустријских машина, дел. 33.20
		43.3		Завршни грађевинско-занатски радови
			43.31	Малтерисање
				Обухвата:
				малтерисање спољних и унутрашњих површина зграда и других
				- објеката и украсне штучо-радове, укључујући и наношење одговарајуће подлоге
			43.32	Уградња столарије
				Обухвата:
				_ уградњу врата (осим аутоматских и обртних), прозора, оквира за врата и прозоре од дрвета или другог материјала
				- уградњу кухињске опреме, ормана, степеништа, опреме за радње и сл.
				- уградњу намештаја
				- унутрашње довршавање таваница, покретних делова и др.
				Не обухвата:
				- уграђивање аутоматских и обртних врата, дел. 43.29
			43.33	Постављање подних и зидних облога
				Обухвата:
				_ постављање, поплочавање, намештање (или облагање) у зградама и осталим грађевинама:
				* керамичких, бетонских или камених, зидних или подних плочица, и облагање пећи керамичким плочицама
				* паркета и других подних облога од дрвета, покривање зидова дрветом
				* теписона и линолеумских подних покривача, укључујући и оне од гуме или пластичних маса
				* подних и зидних облога од тераца, мермера, гранита или шкриљца
				* тапета
			43.34	Бојење и застакљивање
				Обухвата:
				- унутрашње и спољашње бојење зграда
				- бојење осталих грађевина
				- застакљивање, постављање огледала и др.
				Не обухвата:
				- уградњу прозора, дел. 43.32
			43.39	Остали завршни радови
				Обухвата:
				- чишћење нових зграда након изградње
				- остале непоменуте завршне радове
				Не обухвата:
				- унутрашње декоратерске радове, дел. 74.10
				- унутрашње чишћење зграда и осталих грађевина, дел. 81.21
				- специјално унутрашње и спољашње чишћење зграда, дел. 81.22
		43.9		Остали специфични грађевински радови
			43.91	Кровни радови
				Обухвата:
				- подизање кровова
				- покривање кровова
				Не обухвата:
				- изнајмљивање машина и опреме за грађевинарство без руковаоца, дел.

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				77.32
				43.99 Остали непоменути специфични грађевински радови
				Обухвата:
				специјализоване грађевинске радове који су заједнички за различите
				- врсте грађевина а захтевају поседовање специјалних вештина или специјалне опреме:
				* изградњу темеља (фундирање), укључујући побијање шипова
				* постављање изолације против влаге и хидроизолација
				* уклањање влаге у зградама
				* копање окна
				* монтирање индустријски произведених челичних елемената које извођач радова није произвео
				* армирање
				* зидање опеком и каменом
				* монтирање и демонтирање скела и радних платформи, укључујући и рад на скелама и радним платформама узетим у закуп
				* подизање димњака, индустријских пећи и др.
				извођење радова по специјалним захтевима, за које је неопходна
				* вештина пењања и знање коришћења одговарајуће опреме, тј. рад на високим објектима
				- извођење подземних радова
				- изградњу спољних базена за пливање
				- чишћење паром, пескарење и слични радови на спољашности зграде
				- изнајмљивање кранова и друге опреме за изградњу која не може бити сврстана у специфични тип изградње, заједно с радницима
				Не обухвата:
				- изнајмљивање машина и опреме за изградњу или рушење без руковоаоца, дел. 77.32
СЕКТОР Б				РУДАРСТВО
	08.1			Експлоатација камена, песка, глине и других сировина за грађевинске материјале
		08.11		Експлоатација грађевинског и украсног камена, кречњака, гипса, креде
				Обухвата:
				- експлоатацију, грубу обраду и сечење грађевинског и украсног камена (мермер, гранит, пешчар и др.)
				- ломљење и дробљење украсног и грађевинског камена
				- експлоатацију, дробљење и просејавање кречњака
				- експлоатацију гипса и анхидрита
				- експлоатацију креде и доломита
				Не обухвата:
				- експлоатацију сировина за хемијску индустрију и производњу минералних ђубрива, дел. 08.91
				- производњу калцинисаног доломита креча, дел. 23.52
				- резање, обликовање и глачање архитектонског камена ван каменолома, дел. 23.70
		08.12		Експлоатација шљунка, песка, глине и каолина
				Обухвата:
				- експлоатацију индустријског песка, грађевинског песка и шљунка
				- дробљење и просејавање шљунка
				- експлоатацију грађевинског песка

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				- експлоатацију опекарске глине, ватросталне глине и каолина Не обухвата:
				- експлоатацију уљног (битуминозног, катранског) песка, дел. 06.10
СЕКТОР Ц				ПРЕРАЂИВАЧКА ИНДУСТРИЈА
	23.2			Производња ватросталних производа
		23.20		Производња ватросталних производа Обухвата производњу међуфазних производа од ископаних или извађених неметалних минерала као што су песак, шљунак, камен или глина. Обухвата:
				- производњу ватросталног малтера и бетона
				- производњу ватросталних керамичких производа:
				* термоизолационих керамичких производа од силикатног фосилног брашна
				* ватросталних цигли, блокова и плочица
				* ватросталних керамичких реторти, лонаца, муфова, изливника, цеви, лула и др.
				_ производњу ватросталних предмета који садрже магнезит, доломит и хромит
	23.3			Производња грађевинских материјала од глине
		23.31		Производња керамичких плочица и плоча Обухвата:
				_ производњу неватросталних керамичких подних и зидних плочица, мозаик-коцкица и др.
				- производњу неватросталних керамичких плоча и плочника
				Не обухвата:
				_ производњу вештачког камена од пластичних маса (нпр. имитација мермера), дел. 22.23
				- производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.20
				- производњу подних облога од печене глине, дел. 23.32
				- производњу керамичких цигли и кровних плочица, дел. 23.32
		23.32		Производња опеке, црепа и грађевинских производа од печене глине Обухвата:
				_ производњу неватросталног грађевинског материјала од печене глине: _ опеке, црепова, цеви за димњаке и других цеви, одвода и др.
				- производњу подних блокова од печене глине
				Не обухвата:
				- производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.2
				_ производњу неватросталних керамичких производа за друге потребе (осим за грађевинарство), дел. 23.4
	23.4			Производња осталих керамичких и порцеланских производа Обухвата производњу финалних производа од руда и неметалних минерала као што су песак, шљунак, глина и камен.
		23.41		Производња керамичких предмета за домаћинство и украсних предмета Обухвата производњу:
				_ стоних керамичких производа и других керамичких производа за домаћинство
				- фигура и других украсних предмета од керамике
				Не обухвата:
				- производњу имитација накита од керамике, дел. 32.13

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				- производњу керамичких играчака, дел. 32.40
			23.42	Производња санитарних керамичких производа Обухвата: - производњу санитарних керамичких производа (када, умиваоника, ве-це шоља итд.) Не обухвата: - производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.20 - производњу керамичког грађевинског материјала, дел. 23.3
			23.43	Производња изолатора и изолационог прибора од керамике Обухвата: - производњу керамичких електричних изолатора и изолационог прибора Не обухвата: - производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.20
			23.44	Производња осталих техничких производа од керамике Обухвата: - производњу керамичких предмета за лабораторијске, хемијске и техничке сврхе - производњу керамичких делова за магнете Не обухвата: - производњу вештачког камена (нпр. имитација мермера), дел. 22.23 - производњу ватросталних керамичких производа, дел. 23.20 - производњу керамичких грађевинских материјала, дел. 23.3 - производњу керамичких изолационих материјала, дел. 23.43
			23.49	Производња осталих керамичких производа Обухвата: - производњу керамичких лонаца, судова и сличних производа који се користе за преношење или паковање производа - производњу непоменутих керамичких производа Не обухвата: - производњу керамичких санитарних производа, дел. 23.42 - производњу вештачких зуба, дел. 32.50
	23.5			Производња цемента, креча и гипса
			23.51	Производња цемента Обухвата: - производњу клинкера и хидрауличног цемента, укључујући портланд-цемент, алуминијумски цемент, цемент од шљаке и суперфосфатни цемент Не обухвата: - производњу ватросталног малтера и бетона, дел. 23.20 - производњу готове и суво мешане бетонске смеше и малтера, дел. 23.63 и 23.64 - производњу малтера, дел. 23.64 - производњу производа од цемента, дел. 23.69 - производњу цемента за зубарство, дел. 32.50
			23.52	Производња креча и гипса Обухвата: - производњу негашеног, гашеног и хидратисаног креча - производњу гипса и печених сулфата - производњу калцинисаног доломита

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
				Не обухвата:
				- производњу предмета од гипса, дел. 23.62 и 23.69
	23.6			Производња производа од бетона, цемента и гипса
		23.61		Производња производа од бетона намењених за грађевинарство
				Обухвата:
				_ производњу производа од бетона, цемента или предмета од вештачког камена за употребу у грађевинарству:
				* опеке, плоча за поплочавање, блокова, панела, испуна, цеви, стубова и др.
				* монтажних грађевинских елемената за високоградњу и нискоградњу, од бетона, цемента или вештачког камена
				Не обухвата:
				- производњу ватросталног малтера, дел. 23.20
				- производњу готове бетонске смеше и малтера, дел. 23.63 и 23.64
		23.62		Производња производа од гипса намењених за грађевинарство
				Обухвата:
				- производњу производа од гипса за употребу у грађевинарству:
				* табли, плоча, панела и др.
		23.63		Производња свежег бетона
				Обухвата:
				- производњу свежег и суво мешаног бетона и малтера
				Не обухвата:
				- производњу ватросталног цемента, дел. 23.20
		23.64		Производња малтера
				Обухвата:
				- производњу малтера у праху
				Не обухвата:
				- производњу ватросталног малтера, дел. 23.20
				- производњу свежег, суво мешаног малтера и бетона, дел. 23.63
		23.65		Производња производа од цемента с влакнима
				Обухвата:
				_ производњу грађевинског материјала од биљних супстанци (дрвена
				- вуна, слама, трска) које су агломерисане цементом, гипсом или другим минералним везивима
				_ производњу азбест-цементних производа и производа с целулозним и сличним влакнима:
				* таласстих и других плоча, панела, црепова, цеви, резервоара, олука, корита, шоља, посуда, намештаја, оквира за прозоре и др.
		23.69		Производња осталих производа од бетона, гипса и цемента
				Обухвата:
				_ производњу осталих производа од бетона, цемента, гипса и вештачког камена:
				* кипова, предмета са удубљеним и испупченим рељефом, украсних посуда, жардињера, клупа и др.
	23.7			Сечење, обликовање и обрада камена
		23.70		Сечење, обликовање и обрада камена
				Обухвата:
				_ сечење, обликовање и обраду камена за употребу у грађевинарству, на гробљима, у изградњи путева, за покривање кровова и др.
				- производњу камених столова и клупа

Сектор	Област	Грана	Група	НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ
1	2	3	4	5
				<p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - активности које се обављају у каменоломима, као што је груба обрада камена, дел. 08.11 - производњу млинског камења, брусног камења и сличних производа, дел. 23.9
СЕКТОР М				<p>СТРУЧНЕ, НАУЧНЕ, ИНОВАЦИОНЕ И ТЕХНИЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ</p> <p>Архитектонске и инжењерске делатности; инжењерско испитивање и анализе</p> <p>Обухвата пружање архитектонских и инжењерских услуга, пројектовање, израду планова, надзор изградње, премеравање и картографију.</p> <p>Такође укључује обављање физичких, хемијских и других аналитичких испитивања.</p>
	71			<p>71.1 Архитектонске и инжењерске делатности и техничко саветовање</p> <p>Обухвата пружање архитектонских и инжењерских услуга, пројектовање, израду планова, надзор изградње, премеравање, картографију и слично.</p>
		71.1		<p>Архитектонске и инжењерске делатности и техничко саветовање</p> <p>Обухвата пружање архитектонских и инжењерских услуга, пројектовање, израду планова, надзор изградње, премеравање, картографију и слично.</p>
			71.11	<p>Архитектонска делатност</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - давање архитектонских савета који се односе на: * израду нацрта и планова пројеката * урбанистичко и просторно планирање и пројектовање крајолика <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - услуге информационе технологије, дел. 62.02 и 62.09 - услуге унутрашњег декорисања, дел. 74.10
			71.12	<p>Инжењерске делатности и техничко саветовање</p> <p>Обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - инжењерски дизајн (тј. примену закона физике и принципа инжењерства - у дизајнирању машина, материјала, инструмената, структура, процеса и система) и консултантске активности у вези са: * машинама и процесима * пројектима за нискоградњу, хидроградњу и саобраћај * пројектима управљања водама - израду и реализацију елабората у области електротехнике, рударства, хемије, машинства, индустрије и сигурносног система - израду пројеката који се користе за климатизацију, расхлађивање, пречишћавање и испитивање загађености ваздуха, у области акустике итд. - геофизичка, геолошка и сеизмолошка мерења - геодетске активности: * премеравање граница и терена * хидролошко мерење * подземно мерење * пружање картографских информација <p>Не обухвата:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пробна бушења повезана са искоришћавањем руда, дел. 09.10 и 09.90 - развој и публикување софтвера, дел. 58.29 и 62.01 - услуге информационе технологије, дел. 62.02 и 62.09 - техничко тестирање, дел. 71.20 - истраживање и развој у техничко-технолошким наукама, дел. 72.19 - индустријски дизајн, дел. 74.10 - снимање из ваздуха, дел. 74.20

Сектор Област Грана Група НАЗИВ И ОПИС ДЕЛАТНОСТИ

1	2	3	4	5
СЕКТОР Н				АДМИНИСТРАТИВНЕ И ПОМОЋНЕ УСЛУЖНЕ ДЕЛАТНОСТИ
		77.3		Изнајмљивање и лизинг машина, опреме и материјалних добара
			77.32	Изнајмљивање и лизинг машина и опреме за грађевинарство
				Обухвата:
				- изнајмљивање и лизинг машина и опреме за грађевинарство без
				руковаоца, и то:
				* кранова
				* скела и радних платформи, не укључујући монтажу и демонтажу
				Не обухвата:
				- изнајмљивање машина или опреме за грађевинарство са руковаоцем,
				дел. 43